

Udadreagerende adfærd og usikker tilknytning

En undersøgelse med deltagelse af 54 unge udviklingshæmmede har set på, om der er en sammenhæng mellem usikker tilknytning og adfærdsproblemer

Af Line Rosenlund Nielsen. Psykolog ved Videnscenter for psykiatri og udviklingshæmning, www.euromind.com

Personalet, der arbejdede med disse unge, blev bedt om at angive, hvem der var overinvolverede i et eller nogle få forhold til en anden/andre personer, hvilket som oftest fører til jalousi. Det viste sig, at dette gjaldt for 34% af undersøgelsesdeltagerne, og at disse var mere tilbøjelige til at udvise udadreagerende adfærd, ligesom en højere andel af disse ikke boede sammen med deres familie. Disse foreløbige resultater tyder på, at det kunne være interessant at undersøge sammenhængen mellem adfærdsproblemer og tilknytning nærmere.

Tilknytningsteori

Tilknytningsteorien beskæftiger sig med omsorgens betydning for barnets udvikling. Centralt står forholdet mellem det lille barn og dets nærmeste omsorgsperson. Tilknytningsteorien tilsiger, at barnet altid vil knytte sig til sin omsorgsperson uanset kvaliteten af den omsorg, der gives, fordi det er nødvendigt for dets overlevelse.

Arten af tilknytningen vil dog variere som følge af den måde, omsorgen og samspillet mellem barnet og omgivelserne fungerer. Med omsorg menes ikke kun varetagelse af de fysiske behov, men også psykiske

behov for tryghed, følelsesmæssig forståelse mv.

Man kan inddele mindre børn i 4 kategorier i forhold til karakteren af deres tilknytning til deres nærmeste omsorgsperson, der som oftest vil være moderen.

Den første gruppe er det trygt tilknyttede barn, som bruger sin omsorgsperson som en sikker base, hvor han kan undersøge verden ud fra. Barnet kan altid søge trøst hos omsorgsgiveren.

Den næste gruppe er det ængsteligt-undgående tilknyttede barn. Dette barn bruger ikke sin omsorgsperson som en sikker base og vil ikke søge trøst hos denne. Barnet kan være vred på og agtpåvigende over for den voksne, fordi dets erfaring siger det, at det ikke kan regne med, at den voksne er der, når det har brug for omsorg.

Den tredje gruppe kategoriseres som det ængsteligt-ambivalent tilknyttede barn. Dette barn er ængsteligt og klyngende i sin adfærd over for omsorgspersonen, men kan ikke finde trøst hos denne.

Den sidste gruppe er det ængsteligt-disorganiserede barn. Dette barn udviser en sammenblanding af de tre ovenstående tilknytningsmønstre

og er ofte modstridende i sine handlinger, eksempelvis ved at kigge væk, når det bliver taget op.

Tilknytningen får betydning ud over de første leveår, fordi den tænkes at danne skabeloner eller skemaer for, hvordan barnet senere vil indgå i relationer til andre mennesker. Dette er ikke særligt for tilknytning, fordi mennesket jo er skabt af sine erfaringer og handler på baggrund af, hvad det tidligere har oplevet.

På den måde skal de skemaer for samvær, tilknytningen tænkes at grundlægge, ikke forstås som fasttømrede regler for, hvordan relationer forstås.

Man må i øvrigt huske på, at tilknytning ikke udelukkende er knyttet til barndommen. Det er begreb, der beskriver et forhold mellem mennesker. Derfor vil det også kunne beskrive et forhold mellem voksne, og definitionen på tilknytning er da også generel og siger; at en person er stærkt disponeret for at søge nærhed og kontakt med den person, han er knyttet til.

Tilknytning og psykisk trivsel

Undersøgelser har vist, at der er en sammenhæng mellem tryk tilknytning og psykisk trivsel. På den måde er der en positiv sammenhæng mellem tryk tilknytning og selvværd, selvtillid og positiv selvforståelse.

Med udgangspunkt i denne viden fandt Clegg & Sheard det interessant at undersøge, om der var nogen sammenhæng mellem arten af tilknytning og forekomsten af adfærdsproblemer hos den aktuelle gruppe af

udviklingshæmmede. De har selv tidligere fundet, at der er en sammenhæng mellem temperament-, tilknytnings- og socialiseringsfaktorer og adfærdsforstyrrelser.

Derudover har det vist sig, at mens to tredjedele af spædbørn i Vesteuropa er sikkert tilknyttet, gælder det kun for under halvdelen børn i lavindkomst og højrisikofamilier, og halvdelen af børn med Down Syndrom.

I Clegg & Sheards aktuelle undersøgelse var der altså to faktorer, der skulle undersøges: dels tilstedeværelsen af adfærdsproblemer, dels arten af tilknytning. Dette blev klarlagt gennem et spørgeskema omkring personens adfærd gennem de sidste 3 måneder, som blev udfyldt af et medlem af personalet på personens dagbeskæftigelse og af den primære omsorgsperson.

Spørgsmålet, der skulle beskrive personens tilknytning, lød: 'Er vedkommende over-engageret i et eller nogle få forhold, som giver anledning til jalousi?' Man vil forvente, at hvis personen er trygt tilknyttet, kan han nok have nære forhold, men disse vil ikke give anledning til jalousi. Han kan bruge forholdet som en sikker base og føler sig sikker på, at han altid vil kunne finde trøst i dette forhold, eller sagt på en mere voksen måde: at vedkommende altid vil være der for ham.

Hvis personen ikke er trygt tilknyttet, vil han ikke have denne vished og vil derfor være tilbøjelig til at blive jaloux, hvis andre kommer

for tæt på den anden. Han vil føle, at relationen er i fare.

Usikker tilknytning og udadreagerende adfærd

Der blev nu set på, om der var en sammenhæng mellem en forhøjet forekomst af udadreagerende adfærd (som blev identificeret gennem beskrivelsen af adfærden i de resterende spørgsmål i spørgeskemaet) og tilstedeværelsen af sådanne "usunde", over-involverede forhold.

For de undersøgelsesdeltagere, der boede hjemme, var der en tendens (dog ikke statistisk signifikant) til, at der var en sådan sammenhæng, og for de, der ikke boede hjemme, var denne sammenhæng signifikant.

Clegg & Sheard konkluderer, at usikker tilknytning bidrager til adfærds-problemer. På baggrund af den aktuelle undersøgelse tyder data på, at cirka halvdelen af adfærdsproblemerne kan relateres til tilknytning. Dog er dette kun en begyndelse på at få undersøgt området, og det er noget sparsomt at skulle karakterisere tilknytningen på baggrund af besvarelsen af et enkelt spørgsmål.

Denne erkendelse er af betydning for, hvordan man tackler adfærdsproblemer i forbindelse med protester mod at skulle skilles fra en anden. Hvis grunden ligger i tilknytningen vil medicinering eller adfærdsmodellering ikke være svaret. I stedet må man sætte ind i forhold til tilknytningen.

Dette har man ikke erfaring for at gøre i arbejdet med udviklingshæmmede, men i forhold til ikke-hæmmede er der udviklet

metoder, der retter sig mod forældre-barnforholdet og usikre voksne. Det skulle på den måde være muligt at søge inspiration herfra og videreudvikle metoder specifikt rettet mod udviklingshæmmede.

Se J. Clegg & C. Sheard (2002). "Challenging behaviour and insecure attachment". *Journal of Intellectual Disability Research*, vol. 46(6), s. 503-506.